

Солдатенко О. І.,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мистецьких дисциплін
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Україна*

ІНКЛЮЗІЯ В РАДІО ЯК ЧИННИК РІЗНОМАНІТНОСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Радіо, як потужний засіб комунікації, відіграло значну роль у формуванні суспільства, поширенні інформації та єднанні людей по всьому світу. В останні роки інклюзія набула значного визнання та поширення в соціокультурній сфері України і радіо не є винятком, так як «радіомовлення володіє унікальними акустичними та комунікативними можливостями для акумулювання на своїй платформі електронного інклюзивного простору, що в умовах технологічних трансформацій може стати осередком для розвитку та соціалізації представників різних категорій українців» [3 с. 744]. Наприклад, Проєкт «Радіодрама» від Українського радіо включає радіовистави за творами шкільної програми [7].

Не можливо переоцінити важливість інклюзії в радіо: для розвитку соціокультурної сфери України у напрямку формування інклюзивного простору для особливо вразливих груп слухачів.

В Україні, де живуть різноманітні культурні, етнічні, мовні та соціальні групи, радіостанції несуть відповідальність за те, щоб їхні програми відповідали життєвому досвіду всіх людей. Цьому сприяє створення контенту про національні спільноти, корінні народи і трансляція для них українською та мовами національних меншин. Наприклад, «Суспільне Мовлення» говорячи про розмаїття українського суспільства, не розділяє його на «ми» і «вони». У своїх матеріалах не кажуть угорці, німці, натомість завжди українські угорці, українські німці, українські роми — щоб суспільство розуміло, що вони всі українці, що. Зараз, у час війни, це дуже важливо [2].

Крім того, радіо сприяє соціальній згуртованості українців, ламає стереотипи та сприяє взаєморозумінню між різними спільнотами. Наприклад, «щоб допомогти зрозуміти, чому «Інклюзія — це для всіх нас» ведучий Українського радіо Володимир Носков підготував серію радіомініатюр, присвячених темі інклюзивності» [11].

В Україні відбувається постійне збагачення культурної спадщини через інклюзію в радіо. Демонструючи мови корінних народів, традиційну музику та місцеві наративи, радіостанції вшановують культурну спадщину та розширюють можливості спільнот, які історично були маргіналізованими.

Інклюзивне радіомовлення також сприяє міжкультурному порозумінню, що не лише зміцнює соціальні зв'язки, але й сприяє розвитку почуття глобального громадянства. «Україномовне радіо працює над створенням спеціалізованих проєктів, адресованих слухачам певних категорій (як то програма «Більшість меншостей» на радіо «Сковорода») які будуть цікавими і широкому загалу» [3 с. 744].

Інклюзія в радіо також сприяє розширенню інформованості громадськості. Наприклад, на Українському радіо та Радіо Культура була серія передач про доступність виборчих дільниць для людей з інвалідністю, про те, як незрячий може проголосувати, тощо. Також Радіо Культура в програмі «Культура.Live» розповідає в ефірі про інклюзію в музеях, створення там простору рівних можливостей, доступного середовища і доступних послуг, а новини на Українському радіо за тегом «інклюзія» повідомляли що в Україні вийшов аудіосеріал для дітей з порушенням зору, який навчить правилам дорожнього руху [1; 6; 5].

В Україні з її складними соціальними, політичними та економічними проблемами «радіостанції стали на шлях персоналізації мовлення, задоволення індивідуальних потреб радіослухачів, завдяки формуванню для них оптимального інформаційного порядку денного» [3 с. 744].

Крім того, інклюзивне радіомовлення може стимулювати соціальні зміни в Україні. Завдяки дискусіям, інтерв'ю, програмам, проєктам радіо має силу

кидати виклик нормам, виступати за справедливість і стимулювати суспільний діалог по критичних питаннях, таких як рівність, права людини, екологічна стійкість та ін.. Наприклад, у радіопередачах обговорюються питання: інклюзивної складової навчання у школах під час війни, створення комфортної мотиваційної атмосфери під час онлайн уроків, впливу якісної інклюзивної освіти на рівень толерантності та взаємоповаги у державі, інклюзії в ОТГ, зручності людям з інклюзією жити і пересуватися в межах громади та ін.. [8; 10].

«Потенціал радіомовлення у становленні інклюзивної соціальної комунікації важко переоцінити, адже рівень розповсюдженості, доступності, мобільності та сприйняття ефіру дозволяє не лише об'єднати ментальні групи слухачів в радіопросторі, а й сформувати культуру толерантності та взаєморозуміння» [3 с. 744]. Наприклад, з 2019 року у загальнонаціональному ефірі Українського радіо виходить передача «Інклюзивний світ», мета якої показати повноцінне життя людей з інвалідністю та налагодити діалог у суспільстві, щоб вони мали рівні можливості для реалізації себе у бізнесі, навчанні тощо [1].

Однією з найважливіших переваг інклюзії у радіо є її потенціал розширення можливостей малопредставлених груп: людей з особливими потребами за станом здоров'я; людей похилого віку; дитячої радіоаудиторії. Наприклад, на радіо створюється спеціальний контент для дітей, що відображає персонажа-дитину з інвалідністю, яка репрезентує дитячу інвалідність. «Для адаптації контенту застосовується субтитрування на візуальних платформах (ютуб, телебачення), контент мовами національних меншин та жестовою мовою. Також радіо-компанії працюють над доступністю своїх діджитал-платформ, зокрема над врахуванням умов для людей з дислексією: відповідне оформлення шрифтів, відтінків тощо або ж розробка додаткової версії сайту для людей з інвалідністю» [2].

Пропонування різноманітних радіопрограм, які задовольняють різні демографічні групи та інтереси, допомагає гарантувати, що жодна верста

населення не почуватиметься осторонь соціокультурного життя країни. Наприклад, при реалізації інклюзивного підходу до виробництва контенту «Суспільне Мовлення» намагається дотримуватися «принципу — не викликати жалю, зайвий раз не героїзувати, а показувати насамперед людину з її потребами, мріями й планами. історії життя людей з інвалідністю до та під час повномасштабного вторгнення» [2].

Радіостанції надають пріоритет різноманітним практикам найму, гарантуючи, що їхні команди представляють широкий спектр досвіду та перспектив. Цьому сприяє впровадження зарубіжного досвіду у СКС України.

Наприклад, «Ofcom (британський регулятор медіасфери, зокрема теле-, радіо-, онлайн медіа) адаптує Стратегію різноманітності та інклюзії у медіасферу Великобританії, щодо сприяння гендерній рівності на робочих місцях, кар'єрного розвитку жінок, підтримки сім'ї, гнучкої роботи, вирішення проблеми нерівної оплати праці, психологічної підтримки працівників та включає в т.ч. зобов'язання забезпечити гендерний баланс на керівних посадах в сфері медіа до 2026 р.» [4]. Реалізуючи інклюзивний підхід у формуванні команди, на «Суспільному Мовленні» прийнята Політика гендерної рівності та недискримінації за будь-якою з ознак [2].

Партнерство з місцевими громадами для спільного створення історій допомагає радіостанціям краще зрозуміти потреби та інтереси своєї аудиторії, сприяє розвитку почуття власної автентичності, а також поглиблює культурну самоідентифікацію.

Надання платформ для самовираження молодих талантів сприяє більш інклюзивному радіосвіту і гарантує, що бажання наступного покоління будуть почуті та оцінені. Наприклад, під керівництвом голови громадської організації «Громадське дитяче інтернет-телебачення і радіо «Веселка TV» Діни Ібрагімової у 2018 році 20 дітей-переселенців начитували книжки для дітей з вадами зору у проекті «Слухаємо з «Веселкою TV»: а у 2023 році 36 дітей з інвалідністю з України взяло участь у культурно-мистецькому проекті «Ми в ефірі» [9].

Не можна оминати увагою економічний аспект інклюзії в радіо. Прийняття різноманітності приваблює ширшу аудиторію, оскільки людей захоплює контент, що резонує з їх особистістю та інтересами. Захоплюючи ринкові ніши та задовольняючи різноманітні переваги, радіостанції збільшують охоплення своєї аудиторії і потенціал фінансового успіху. Крім того, інклюзивне програмування приваблює рекламодавців, які прагнуть зв'язатися з різними групами споживачів і підтримують платформи, які віддзеркалюють їхнє прагнення до різноманітності та інклюзивності, створюючи симбіотичний зв'язок між соціально відповідальним мовленням та економічною стійкістю.

Отже, можна зробити висновок, що інклюзія в радіомовленні – це уславлення різноманітності соціокультурної сфери України, посилення нечуваних голосів і виховання соціального розуміння. Вона є не просто бажаною ознакою; це обов'язкова умова для справедливого суспільства. Радіостанції, як потужний засіб масової інформації, мають потенціал долати бар'єри, кидати виклик упередженням, підносити маргіналізовані голоси, надихати на зміни та сприяти єдності. Захоплюючись інклюзивністю, радіостанції не лише сприяють збагаченню культурного ландшафту, але й будують мости, які долають розбіжності. Заохочуючи діалог, різноманітність, сприяючи представництву радіостанції можуть зробити внесок у більш інклюзивний та гармонійний світ, де історію кожного почують і цінують. Саме завдяки спільним зусиллям творців контенту, менеджерів станцій, слухачів та спонсорів радіо справді може стати емблемою автентичного представлення та інклюзивності соціокультурного життя України.

Список використаної літератури

1. «Інформаційне агентство INVAK.INFO». На Українському радіо звучатиме програма «Інклюзивний світ» від харківських журналістів. URL: <https://invak.info/novosti/na-ukrayinskomu-radio-zvuchatime-programa-inklyuzivnij-svit-vid-kharkivskikh-zhurnalistiv.html> (дата звернення: 02.04.2024).

2. АТ «Національна суспільна телерадіокомпанія України». Марія Фрей: «Мовити для кожного і про кожного». URL: <https://corp.suspilne.media/newsdetails/8613> (дата звернення: 02.04.2024).
3. Гиріна Т. С. Медіатизація реальності шляхом конструювання архітектури інклюзивного українськомовного радіо простору. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 743-746.
4. Громадська організація «Українська Медіа Ліга» (ГО «УМЛ»). Велика Британія (Ofcom): розвиток інклюзії та гендерної рівності в медіасфері Великобританії. URL: <https://medialeague.com.ua/ofcom-rozvytok-inklyuziyi-ta-gendernoyi-rivnosti-v-mediasferi-velykobrytaniyi/> (дата звернення: 02.04.2024).
5. Громадське радіо. #Інклюзія. URL: <https://hromadske.radio/tags/inklyuziya> (дата звернення: 02.04.2024).
6. Національна Асамблея людей з інвалідністю України. У Києві відбулася конференція «Інклюзія в музеї: простір рівних можливостей». URL: <https://naiu.org.ua/u-kyievi-vidbulasya-konferentsiya-inklyuziya-v-muzeyi-prostir-rivnyh-mozhlyvostej/> (дата звернення: 02.04.2024).
7. Нова Українська школа. Радіовистави за творами шкільної програми можна слухати як подкасти. URL: <https://nus.org.ua/news/radiovystavy-za-tvoramy-shkilnoyi-programy-mozhna-sluhaty-yak-podkasty/> (дата звернення: 02.04.2024).
8. Польське радіо для України. «Інклюзивна Україна» — авторська рубрика Володимира Носкова. Інклюзія під час війни у школах. URL: <https://www.polskieradio.pl/398/10020/artukul/3073903>, (дата звернення: 02.04.2024).
9. ТОВ «УКРАЇНСЬКА ПРЕС-ГРУПА». Інклюзія на телебаченні. Як діти для дітей створюють пізнавальні та розважальні телепередачі. URL: <https://day.kyiv.ua/article/cuspilstvo/inklyuziya-na-telebachenni> (дата звернення: 02.04.2024).
10. Українське радіо. Інклюзія в ОТГ: чи зручно людям з інклюзією жити і пересуватися в межах громади? URL: <http://radio.suspilne.media/news.html?newsID=92141> (дата звернення: 02.04.2024).
11. Українське радіо. Українське радіо презентує серію радіомініатюр «Інклюзив Володимира Носкова». URL: <https://ukr.radio/news.html?newsID=94178> (дата звернення: 02.04.2024).